

Yttrande avseende Ds 2016:25, Miljöbedömningar

Sámiid Riekkasearvi (SSR) har tagit del av ovan angivna promemoria. SSR avger med anledning härav följande yttrande.

Inledande kommentarer

SSR är en politiskt obunden intresseorganisation för renskötseln och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Organisationens syfte är att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötseln och dess binärings fortbestånd och sunda utveckling. SSR är ett demokratiskt organ och representerar samer anslutna till samebyar eller sameföreningar.

Renskötseln är en bärande del av den samiska kulturen och den kräver ett särskilt skydd för att kunna fortsätta att existera. Renskötseln är till sin natur arealkrävande och det är viktigt att ha tillgång till olika typer av funktionella marker för att den ska kunna fortsätta att existera och utvecklas. Detta innebär att nästan all annan markanvändning inom renskötselområdet berör och påverkar renskötseln.

Det stora intresset för exploateringar inom renskötselområdet medför att SSR har arbetat intensivt med dessa frågor. Storskaliga industriprojekt tar ofta stora markområden i anspråk och en påverkan för renskötseln blir oundviklig. Denna påverkan beskrivs ofta bristfälligt och generellt i dagens miljökonsekvensbeskrivningar. Det finns idag också stora kunskapsluckor hos de myndigheter som skall bedöma påverkan på renskötseln och därtill

knutna frågor. SSR anser därav att det finns ett behov av förtydligande av 6 kap miljöbalkens bestämmelser i flera avseenden.

Övergripande kommentarer på promemorian

Utgångspunkten för de föreslagna författningsförändringarna är ändringar i EU rättsliga och internationella regelverk. Framförallt handlar det om ändringar i de centrala EU direktiven, såsom MKB direktivet och Åhus konventionen. SSR ser i likhet med utredaren ett behov av att harmonisera och tydliggöra dessa ändringar i nationell lagstiftning.

SSR kan konstatera att det särskilda skydd som samerna åtnjuter genom internationella åtaganden som Sverige förbundit sig att följa, inte belyses någonstans i promemorian. SSR vill här särskilt poängtera att Sverige i anslutningsfördraget till EU erkänt de förpliktelser och åtaganden som Norge, Sverige och Finland har gentemot det samiska folket enligt nationell och internationell rätt, prop.94/95:19 bilaga 3

SSR har genom remissförfaranden av de utredningar som genomförts under de senaste tio åren som berört samepolitiken och samiska rättigheter (SOU 1999:25, SOU 2001:101, SOU 2005:116 och SOU 2006:14) krävt att Sverige skall vidta åtgärder för att uppfylla sina internationella åtaganden. SSR har bland annat anfört att Sverige behöver;

- förstärka samernas situation och förbättra gällande lagstiftning,
- förstärka samernas rättigheter till mark och vatten,
- respektera folkrättens krav och ta hänsyn till den internationella kritik som har riktats mot Sverige i dessa avseenden
- respektera en samisk syn på rennäringen och naturresurserna samt utgå från ett helhetsperspektiv.

SSR konstaterar att Sverige fortfarande trots återkommande kritik från FN:s övervakningskommittéer inte uppfyller sina internationella åtagande avseende de samiska rättigheterna tillika mänskliga rättigheter. SSR anser att det är särskilt viktigt att synliggöra konsekvenser för den traditionella renskött-

seln i frågor kopplade till miljöbedömningar och miljökonsekvenser då konsekvenserna av olika intrångsverksamheter ofta leder till påtaglig skada. Att frågeställningar kopplade till de samiska rättigheterna, främst samernas rätt till mark och vatten ej belysts i promemorian är en stor brist.

SSR avstår från att ge kommentarer på de enskilda författningsförslagen. Utan avger yttrande på promemorians enskilda kapitel.

3.Ärendet och dess beredning

SSR anser att avsaknaden av en genomgång av de samiska rättigheterna kopplade till naturresurser innebär en brist för förslaget i sin helhet. Ett klargörande huruvida de internationella förpliktelserna inkorporerats i nationell lagstiftning enligt promemorians bedömning borde framgå i likhet med promemorians förtydligande avseende de delar i nationell lagstiftning som uppfyller de ändringar som skett i MKB direktivet.

7. Nya och ändrade uttryck

7.1 Strategiska och praktiska miljöbedömningar

SSR är enig med promemorian om införande av ett samlingsnamn för strategiska och praktiska miljöbedömningar. SSR anser i likhet med promemorian att ordet miljöbedömning speglar processerna på ett bättre sätt än nuvarande lydelse. SSR ställer sig också bakom indelningen av praktisk och strategisk miljöbedömning. SSR kan dock se att begreppsförändringen initialt kan leda till viss sammanblandning av begreppen.

7.2 Undersökning i frågan om en miljöbedömning ska göras.

SSR ställer sig bakom införandet av ordet undersökning om en miljöbedömning skall göras. SSR anser precis som promemorian att det måste finnas tydliga kriterier kopplade till frågan om en betydande miljöpåverkan kan antas, och således leda fram till att en miljöbedömning skall göras.

7.4 miljöpåverkan, miljöeffekter och miljökonsekvenser

Förslaget om att införa en definition av begreppet miljöeffekt är enligt SSR befogat. SSR anser att en beskrivning av miljöeffekterna är centrala för att

uppnå de krav som ställs i direktiven. SSR anser dock att livsmiljöer även omfattar renens livsmiljö samt det samiska traditionella bruket av landskapet, vilket måste förtydligas. SSR anser också att det behövs en ändamålsenlig definition av alla de miljö och hälsoaspekter som kan komma i fråga.

8.gemensamma bestämmelser i 6 kap. miljöbalken

8.1 en ny gemensam syftesbestämmelse

En tydlig syftesbestämmelse som förtydligar innebörden av avsikten med miljöbedömningen bör genomföras i enlighet med promemorians förslag. SSR anser att det inte enbart är tillräckligt att lyfta fram allmänhetens deltagande och säkerställa dess medbestämmande. I syftesbestämmelsen måste även den samiska rätten till inflytande och medbestämmande lyftas, i frågor kopplade till påverkan för renskötseln skall samebyarnas rätt till medbestämmande säkerställas.

9. strategiska miljöbedömningar

9.1 tillämpningsområde för planer och program i 6 kap. miljöbalken

Promemorian föreslår att det skall förtydligas att samtliga planer och program skall omfattas av en undersökning om strategisk miljöbedömning ska göras. SSR anser att det finns ett behov av ett sådant förtydligande då nuvarande system visat sig innehålla brister framförallt i myndigheter och kommuners ärendehandläggning.

9.2 samråd inom ramen för undersökningen

SSR anser i likhet med promemorian att samrådskretsen i detta avseende skall förtydligas till att omfatta fler myndigheter än idag, vilket innebär att myndigheter som kan antas omfattas även skall ingå.

9.6 miljökonsekvensbeskrivningen inom ramen för den strategiska miljöbedömningen

Mot bakgrund av som framförts vid tidigare utredningar samt naturvårdsverkets rapporter avseende miljökonsekvensbeskrivningarnas bristande kvalitet anser SSR det nödvändigt med de förändringar som promemorian föreslår.

9.8 information om yttranden över beslutsunderlag.

SSR anser att det är av yttersta vikt att det klargörs att myndigheter och allmänhet skall beredas tillräcklig tid för att inkomma med yttranden. SSR delar promemorians uppfattning att det måste klargöras att en plan eller ett program inte får antas innan berörda getts tillfälle att yttra sig.

9.11 övervakning

För att säkerställa att allmänhetens och de berördas intressen kring uppföljning av de betydande miljöeffekter som uppstår är det nödvändigt med förtydligande kring vart ansvarsfrågan. SSR anser att det inte är tillräckligt att resultaten av övervakningen enbart redovisas genom upprättande av en allmän handling. SSR anser att de som särskilt berörs måste delges resultaten.

10. praktiska miljöbedömningar

10.1 Tillämpningsområde

SSR vill här särskilt lyfta att metodutveckling och vägledning kan vara ett komplement för att stimulera en förbättrad kvalitet av dagens miljökonsekvensbeskrivningar, men kan inte anses vara tillräckligt för att säkerställa att de krav som uppställs uppnås. Förtydligande av vilka krav som ställs på en miljökonsekvensbeskrivning kan vara ett av flera moment som behövs för att säkerställa kvalitén.

SSR menar att ytterligare steg är nödvändiga. Ett exempel på krav som behöver förtydligas är kartläggning av renens nyttjande av markområden i berörda samebyar. Effekter och påverkan på renskötseln skall synliggöras på både lokal och regional nivå.

10.5 samråd och beslut inom ramen för undersökningen

För att uppfylla de krav som ställs i MKB direktivet samt att säkerställa att de synpunkter som berörda avger anser SSR att det krävs tydliga kriterier för vad som ska ingå i underlaget. Bedömningar huruvida en verksamhet kan antas ha en betydande miljöpåverkan får ej bli generell utan utgå från det enskilda fallet. SSR anser att det inte enbart är verksamhetsutövarens uppgifter samt samrådsredogörelse som kan ligga till grund för detta. Den myndighet som skall utreda verksamheten måste inhämta nödvändig information inför en bedömning.

10.6 beslutsunderlag när miljöpåverkan inte är betydande

Promemorians förslag om förenklat underlag har enligt SSR flera brister. Förslaget måste förtydligas i de delar som gäller avvägningen mellan kostnadseffektivitet och behövt underlag.

10.7 en praktisk miljöbedömning

Förtydligande av vilka moment som skall ingå vid en praktisk miljöbedömning är nödvändig utifrån promemorians förslag i sin helhet. Promemorians strävan efter att förtydliga är förvisso bra enligt SSR. Dock får detta inte medföra att enhetligheten leder till schablonmässiga bedömningar. I områden som ingår i samebyarnas betestrakter ska alltid påverkan på renskötseln ingå i miljöbedömningen.

10.10 miljökonsekvensbeskrivningen inom ramen för den praktiska miljöbedömningen

För att motverka att miljökonsekvensbeskrivningen får ett onödigt omfång föreslår promemorian en begränsning i kraven i förhållande till de miljöeffekter som skall beskrivas till att omfatta de huvudsakliga miljöeffekterna.

SSR kan till viss del ställa sig bakom argumenten för dessa men ser att det föreligger stora risker i bedömningen av vad som avses med huvudsakliga miljöeffekter. Även promemorians förslag om en rimlighetsavvägning för miljökonsekvensbeskrivningen kan enligt SSR generera i risker att flera effekter inte beskrivs. I områden som ingår i samebyarnas betestrakter ska alltid påverkan på renskötseln beskrivas. Påverkan på renskötseln är alltid att betrakta som en huvudsaklig miljöeffekt.

Införandet av kraven på en nulägesredovisning i lagtext i enlighet med promemorians förslag anser SSR ska genomföras.

SSR anser att införandet av begreppet motverka och förebygga i beskrivningen en förväntad miljöpåverkan belyser syftet på ett tydligare sätt än tidigare. SSR delar uppfattningen om att begreppet avhjälpa syftar till att påtala åtgärder när en skada uppkommit och bör därav användas i det avseendet.

Enligt promemorians förslag skall det i förordningsnivå förtydligas att exploatören skall tillse att miljökonsekvensbeskrivningen tas fram av en kompetent expert. SSR anser att förslaget borde gå längre i detta avseende. SSR för-

ordar att det införs att berörda myndigheter skall ansvara över vilka experter som tillsätts för att upprätta miljökonsekvensbeskrivningen, detta för att säkerställa att utredningen blir oberoende verksamhetsutövaren. Dock är SSR av den uppfattningen att verksamhetsutövaren skall bekosta utredningen i likhet med vad som sker idag.

Avslutande kommentarer

SSR anser att de finns ett behov av att genomföra flertalet av de förändringar som promemorian föreslår. Det finns dock flertalet risker med förslaget framförallt de delar som gäller avvägning och bedömningsgrunder.

Synliggörandet av att även klimateffekter ska beaktas är av stor vikt, det finns dock flertalet svårigheter hur dessa skall mätas i förhållande till verksamhetens effekter

Genom att effektivisera så anser promemorian att det ska öka miljöskyddseffekten och minska tidsåtgången samt den administrativa bördan för verksamhetsutövare och prövningsmyndigheter. Härav är det särskilt viktigt att bedömningsunderlaget är fullgott och av hög kvalitet.

SSR anser också att tydliggörande av att de kumulativa effekterna skall belysas är nödvändigt. SSR anser att dagens system inte implementerat detta fullt ut, trots ändringar i MKB direktivet.

Avslutningsvis vill SSR återigen påtala vikten av att lyfta in de övriga internationella åtaganden som har bärighet i frågan, särskilt de åtaganden som berör samiska rättigheter

Sámiid Riikkasearvi

Jenny Wik Karlsson

Förbundsjurist/verksamhetschef

